

Zjavenie Jána

- **Autorstvo, čas vzniku a miesto**

Autorom knihy je Ján, učeník Ježiša Krista. Knihu napísal okolo roku 95 n. l. počas vlády cisára Dominiciána a prenasledovania kresťanov. Ján sa nachádza na ostrove Patmos, kde bol väznený, aby sa oslabil jeho vplyv na cirkev. Po cisárovej smrti odchádza do Efezu, kde slúži v tamojšom zhromaždení a píše listy. Neskôr tu i zomiera.

Zjavenie, ktoré Ján dostal, bolo pre neho naplnením Ježišovho proroctva, že nezomrie skôr, dokiaľ neuvidí jeho príchod „*Ak chcem, aby zostal, dokiaľ neprídem, čo tebe do toho?*“ (Jn 21,22). Ján v zjavení nie len videl, ale opakovane niekoľkokrát prežil Kristov druhý príchod.

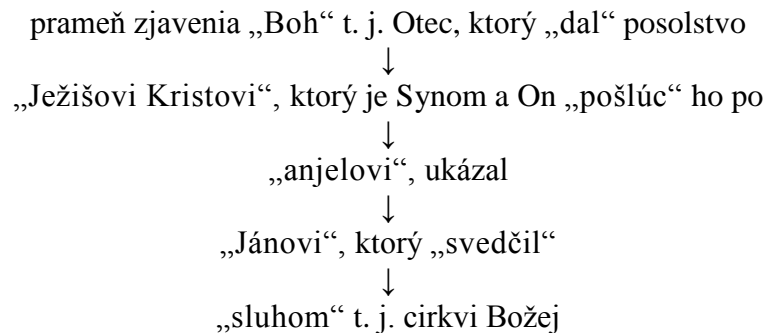
- **Pôvod a účel zjavenia 1,1-3**

Už prvými slovami tejto knihy sa nás Ján snaží ubezpečiť, že jej posolstvu môžeme porozumieť. Význam gréckeho slova „*apokalypsis*“ je *odkrytie, odhalenie*. Skrze túto knihu je nám umožnené nahliadnuť za oponu ľudských dejín.

Druhá polovica prvého verša nám hovorí o pôvode celého Zjavenia. Jeho autorom je Boh Otec, ktorý je taktiež autorom celého plánu spasenia (Ef 1,3-5; 9-10). Odovzdáva ho svojmu Synovi, ktorý naplňa jeho plány: či už pri stvorení sveta (Kol 1,16-17), alebo samotného plánu spasenia (Ef 1,9-10; 3,9). Už počas svojej pozemskej služby Kristus povedal: „*lebo všetko to, čo som počul od svojho Otca, oznámil som vám*“ (Jn 15,15). Kristus povoláva anjela, ako „*svätoslužobného ducha*“ (Žid 1,14), ktorý nesie posolstvo prorokovi Jánovi a ten ho odovzdáva cirkvi spôsobom a v jazyku nám pochopiteľnom.¹

Súčasťou tohto reťazca je neviditeľná práca Ducha Svätého, ktorý nie len zjavuje, ale i umožňuje chápať Božie posolstvá (Jn 16,13).

Prvé dva verše opisujú *reťaz prorockého zjavenia*, po ktorej sa Božie myšlienky dostávajú až k nám.

Ján v prvom verši vysvetľuje cieľ svojho zjavenia: „*čo sa musí udiat naskore*“ Zjavenie Jána je teda Božím darom, milostivou pomocou pre cirkev. O aké veľké požehnanie sa oberajú tí, ktorí odmietajú štúdium tejto knihy, ktorej posolstvo nás má pripraviť na udalosti pred Kristovým druhým príchodom i na samotný jeho príchod.

Avšak znepokojivý je výraz „*musí*“. Je to výraz, ktorý nachádzame už v evanjeliách (Mt 26,54; Lk 24,46; Jn 18,32). Sám Kristus ním chcel povedať, že v pláne spasenia sú udalosti, ktoré sú nezmeniteľné, pretože sú nie len naplánované dokonalým Bohom², ale Boh „*bdeje nad svojim slovom, aby ho vykonal*“ (Jer 1,12) Sú teda udalosti v pláne spasenia, ktoré určujú

¹ Nie náhodou je Zjavenie plné odkazov na verše a proroctvá Starého zákona. Ján takto postupoval zámerne, aby čitateľ mohol ľahšie pochopiť posolstvo Zjavenia poznaním starozákonných textov.

² Obzvlášť so Starým zákonom sa spájajú výrazy ako podmienené a nepodmienené proroctvá. Podmienené sú tie, ktorých naplnenie závisí od odpovede človeka na Božie posolstvo, napr. zničenie mesta Ninive v prorockej knihe Jonáš, ktoré sa neuskutočnilo, pretože ľud činil pokánie. Naplnenie nepodmienených proroctiev je nezávislé na človeku: Gn 8,21-22; Iz 65,17-19;

dianie bez ohľadu na ľudské rozhodnutie? Na niektoré otázky ako a prečo nám práve zjavenie dáva odpoveď.

„**Naskore**“ podľa iných prekladov: „*čo sa má onedlho diať*“ alebo „*onedlho stať*“. To, čo videl Ján, sa začalo odohrávať už v dobe, kedy mal videnie a naplnenie skončí, keď bude ustanovené nové nebo a nová zem. Boh nečakal a už za jeho života rozbehol veľké súkolesie prorockých dejín. Dosvedčujú to i slová 3. verša: „**lebo čas je blízko**“.

Tretí verš zachytáva blahoslavenstvo nad tými, ktorí čítajú, počujú a zachovávajú to, čo je napísané v tejto knihe. Pozrieme sa na tieto slová zblízka:

V I. storočí ešte neexistovala Biblia v tej podobe ako ju máme dnes. Jednotlivé spisy Nového zákona putovali zo zboru do zboru, kde nie všetci vedeli čítať a písať. Preto Ján vraví, že blahoslavený je ten, čo počúva. Avšak práve slovo „**zachovávajú**“ je odkazom, že plné požehnanie z tejto knihy má ten, kto nie len číta či počúva, ale i žije podľa týchto slov. Zjavenie Jána obsahuje rady, ponaučenia a výzvy práve pre kresťanov poslednej doby.

Naviac zachovať môžeme len to, čomu môžeme porozumieť a preto bol Ján presvedčený, že jeho videniu sa dá rozumieť a teda zachovať a tým byť blahoslavený.

Osobný Jánov pozdrav a oslava Boha 1,4-8

- „**Ján siedmim zborom, ktoré sú v Ázii**“

Otázkou prečo Ján píše práve zborom v Malej Ázii, ktorá predstavuje dnešné Turecko, sa budeme zaoberať v 20. verši. Tam taktiež vysvetlíme ich význam v Jánovom proroctve.

„**milosť Vám a pokoj**“

V dnešnej dobe nám môže pripadať zvláštne pranie v pozdrave, ale sám Ježiš učil učeníkov zdravieť sa „*pokoj tomuto domu*“ (Lk 10,5). Ján vie, že práve milosť je nevyhnutná na oslobodenie sa od hriechu a preto im ju želá a taktiež i pokoj, ktorý má sprevádzať celé ich pozemské putovanie. Tento pokoj je iný ako ten, ktorý ponúka svet. Ježišov pokoj zostáva aj v čase trápenia a nešťastí. „*Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam; nie tak, ako dáva svet, ja vám dávam. Nech sa neľaká vaše srdce ani nestrachuje.*“ (Jn 14,27)

- „**ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, a od siedmich duchov, ktorí sú pred jeho trónom, a od Ježiša Krista, ktorý je verný svedok**“

Zjavenie Jána vydáva svedectvo o Božej trojici, ale poslanstvo je ďaleko hlbšie. O kom Ján vraví slovami „**ktorý je**“? Z kontextu je jasné, že o Otcovi. A práve záverečné kapitoly opisujú fakt, na ktorý kresťania zabúdajú, že i Otec príde a bude kralovať na tejto zemi nad celým vesmírom. A dôvod je veľmi jednoduchý: aby celá rodina bola pokope.

Výrazom „**siedmi duchovia**“ sa budeme podrobnejšie zaoberať v poslanstve do Sárd. Ján opisuje Krista ako „**prvorodeného medzi mŕtvymi**“. Faktom je, že i pred Kristom boli ľudia, ktorí vstali z mŕtvych. Ale tieto zmŕtvychvstania sa mohli udiať len vďaka tomu, že Kristus zomrel. Len vďaka jeho obeti a zmŕtvychvstaniu je možné dosiahnuť zmŕtvychvstanie i nám.

Ján označuje vykúpený Boží ľud ako „**kráľov a kňazov**“. Ak chceme tomuto výrazu porozumieť, musíme sa na tieto postavy pozrieť do Starého zákona. Čo bolo ich úlohou?

Človek bol na počiatku postavený do záhrady Eden ako kráľ nad zemou, t. j. jej správca (1M 1,28). V jeho vláde sa mala zjavovať Božia vláda a láska ku stvoreniu. Ján teda vraví, že pôvodný Boží zámer s ľudstvom sa preda len naplní.

Kňaz bol Božím predstaviteľom a zástupcom (Mal 2,7). Jeho úlohou bolo vydávať svedectvo o Bohu a učiť národ ako sa k Bohu priblížiť. Vykúpený Boží ľud bude preto po celú večnosť vydávať vo vesmíre svedectvo o Božej milosti a spravodlivosti zo skúseností svojich vlastných životov.

Ján vyznanie a oslavu Pána končí slovom „**amen**“, ktoré v preklade znamenajú *nech sa stane, nech je tak*. Toto slávnostné zvolenie, nám známe na konci modlitieb, len dosvedčuje platnosť a pravdivosť týchto slov.

Ján sa v ďalšom verši snaží priblížiť postavu Ježiša Krista: „**hľa prichádza s oblakmi a uvidí ho každé oko**“ Ján píše o Kristovom druhom príchode ako o realite, o skutočnej udalosti. Vraví, že jeho príchod bude celosvetovou udalosťou. Nehovorí o jeho príchode ako o neviditeľnom a tajomnom.

Ján sa zmieňuje o tých „**ktorí ho prebodli**“. Nie je tu reč len o Rimanoch, ktorí popravili Krista. Dolu uvedené biblické verše nám pomôžu bližšie identifikovať túto skupinu.

1. Ježiš povedal židovskej veľrade pri svojom vypočúvaní: „*uvidíte Syna človeka sedieť po pravici Moci a prichádzať s nebeskými oblakmi.*“ (Mk 12,62)
2. Pavol napísal, že Krista môžeme ukrižovať i odmietnutím jeho premieňajúcej milosti: „*Lebo je nemožné tých, ktorí už raz boli osvietení a ochutnali nebeského daru a stali sa účastníkmi Svätého Ducha ... obnoviť ku pokániu, ktorí sebe znova križujú Syna Božieho a vystavujú ho potupne na odiv.*“ (Žd 6,4-6)

Z toho vyplýva, že svedkom Kristovho druhého príchodu budú nie len rímski vojaci, ale aj členovia veľrady, či najväčší odporcovia Boha v dejinách, ktorí okúsili Božiu milosť. Kristov príchod bude sprevádzaný plačom národov. Jedni budú plakať od radosti, druhí od veľkého zármutku, že ten, proti ktorému bojovali, ktorého neprijali je skutočný, reálny a oni odmietli ponuku Božej milosti.

Ján opäť končí zvolaním „**áno, amen**“, akoby podčiarkol to čo povedal.

- „*Ja som Alfa i Omega, počiatok i koniec, hovorí Pán, Bôh, ktorý je a ktorý bol a ktorý príjde, ten Všemohúci.*“

Ježiš sa v ôsmom verši predstavuje ako ten, ktorý bol na „**počiatku**“ pri stvorení a bude i na „**konci**“, keď bude dovŕšený plán spasenia a odstránený hriech. On je ten, o kom sa nesie posolstvo celým Písmom počnúc stvorením zeme a končiac novým stvorením pred príchodom nebeského Jeruzalema. Avšak On je ten, kto chce byť alfou a omegou, prvým a posledným i môjho života.

Okolnosti napísania knihy 1,9-10a

„**Ján**“ sa bližšie necharakterizuje. Zrejme preto, lebo bol verejne známy a nebolo ho s kým zameniť. Navyiac z jeho listov vidíme, že sa vyznačoval skromnosťou a nerád písal o sebe. Zmieňuje sa len, že je „**bratom i spoluúčastníkom**“ v súžení. Ján sa nevyvyšuje nad ostatných členov cirkvi či apoštolov, aj keď z ľudského pohľadu by na to mal dôvod. Naopak, predstavuje pokoru, ktorá mnohým náboženským predstaviteľom chýba. Tým, že sa označuje za spoluúčastníka v súžení vyjadruje vieru, že tak ako spolu trpia, budú spolu i dedičmi večného života: „*akže spolu trpíme, aby sme aj spolu boli oslávení.*“ (Rm 8,17)

Miesto napísania zjavenia je ostrov „**Patmos**“ v Egejskom mori. Patmos bolo miestom väznenia politicky nevyhovujúcich osobností za čias panovania cisára Dominiciána (r.81-96).

Jánovo uväznenie malo oslabiť jeho vplyv na cirkev, ale vďaka Božej milosti sa stalo požehnaním, pretože práve tu dostal svoje videnie, ktorým podporil cirkev.

Prorocký stav, v ktorom sa nachádza Ján, opisuje výrazom „**v duchu**“. Presnejší opis tohto stavu nachádzame u proroka Daniela či Pavla (Dn 10,17; 2Kor 12,1-4). V prorockom stave človek prestáva vnímať okolitý svet. Všetky jeho zmysly sa koncentrujú na to, čo mu Pán ukázal. Prorok Daniel zaznamenáva, že sa mu priam zastavil dych. O kráľovi Dávidovi je zaznamenané, že hovoril v duchu, teda v tele, ale predsa v prorockom stave (Mt 22,41-45).

Výrazom „**deň Pánov**“ Ján určuje deň, kedy dostal videnie. S istotou môžeme povedať, že Ján nepíše o dni Pánovom zo starozákonných prorociet (Joel 2,1; Mal 3,17-4,1; Sof 1,14-18...), keďže tento deň označuje záverečné udalosti našej planéty, ale Ján hovorí posolstvo už pre svo-

ju dobu. Navyiac Ján v týchto veršoch rieši autorstvo a geografické údaje rovnako ako to mali vo zvyku iní starozákonní proroci (Dn 7,1; Ezech 1,1; Zach 1,1; Hag 1,1 atď.). O ktorom dni teda Ján píše? Z pohľadu biblickej terminológie je týmto dňom jednoznačne sobota:

- „Ale siedmy deň je sobota Hospodina, tvojho Boha.“ (2M 20,10)
- „Ak odvrátiš svoju nohu od soboty, aby si nečinil toho, čo sa tebe ľúbi, v deň mojej svätosti“ (Iz 58,13)

Sobota bola znamením pravého Božieho ľudu:

- „Dal som im aj svoje soboty, aby boli znamením medzi mnou a medzi nimi, aby vedeli, že ja som Hospodin, ktorý ich posväcujem.“ (Ez 20,12)

Podľa Božieho nariadenia je sobota dňom Pánovým a teda dňom odpočinku až do večnosti a teda je platná i po Ježišovej smrti, vzkriesení či druhom príchode:

„Lebo jako tie nové nebesia a tá nová zem, ktoré ja učiním, budú stáť predom mnou, hovorí Hospodin, tak bude stáť vaše semeno a vaše meno. A stane sa, že od mesiaca do mesiaca a od soboty do soboty bude prichádzať každé telo, aby sa klaňalo predom mnou, hovorí Hospodin.“ (Iz 66,22-23) Sám Kristus vyzval svojich učeníkov, aby sa modlili, nech sa zničenie Jeruzalema neprihodí v zime, ani v sobotu (Mt 24, 20) keďže to bol bohoslužobný deň. Jeruzalem bol zničený v 70.r. n. l., teda po Ježišovom vzkriesení, ktorým sa svätenie soboty malo preniesť na nedeľu. Ak k tejto zmene prišlo, Kristus o tom očividne nevedel, keďže učeníkov vyzýval k modlitbám za to, aby nemuseli utekať v čase sobotného bohoslužobného dňa a nie nedeľného.

Počiatok Jánovho videnia 1, 10b-20

Ján počuje majestátny Boží hlas, ktorý ho vyzýva, aby zaznamenal videnie a poslal ho 7. zborom. Ján sa obracia a vidí 7 zlatých svietnikov. Ján nevidí sedemramenný svietnik, ale 7 samostatne stojacich lúčov, pretože „Syn človeka“ je v strede medzi nimi.

Je to odkaz na starozákonnú svätyniu, ktorá bola postavená ako kópia nebeského chrámu a v ktorej bol sedemramenný svietnik (2M 25,31-40). V čase Šalamúnovho chrámu ich bolo niekoľko, aby osvietili celú miestnosť, ktorá bola väčších rozmerov (1Kr 7,49). Ján teda vidí Krista v nebeskom chráme v jeho prvom oddelení.

Kristus je tu označený ako „Syn človeka“. Je to starozákonný prorocký výraz, v mesiášskych proroctvách označujúci mesiáša (Dn 7,13; Ž 8,5). Avšak prekvapujúce je slovo „**podobného**“. Ján ako učeník dobre poznal Krista, ale vo videní ho videl ako v oslávenom tele zaodiately Božou slávou. Zjavenia Ježiša po zmŕtvychvstaní poukazujú na to, že si ponechal ľudskú prirodzenosť. On zomrel ako druhý Adam, ako Spasiteľ a teda predstavuje pretvorené ľudstvo vykúpené z otroctva hriechu a pretvorené Božou milosťou (1 Kor 15,22-23.48-49).

Nasleduje podrobný opis Kristovho tela a rúcha, ktorým bol zaodiaty. Všetko sú to starozákonné výrazy poukazujúce na Božskú prirodzenosť Ježiša Krista. Niet divu, že pre Jána bol oslávený Kristus „**podobný Synovi človeka**“.

Ježiš bol zaodiaty „**v dlhom rúchu**“ rovnako ako na hore premenenia (Mk 9,3). V rovnakom rúchu vidí i prorok Daniel Boha (Dn 7,10). Jeho rúcho bolo prepásané „**zlatým pásom**“. Izaiášovo mesiášske proroctvo nám odкрýva symboliku tohto pásu: „*Spravedlivosť bude opaskom jeho bedier a pravdivosť opaskom jeho ľadvín.*“ (Iz 11,5) Bielej farbe bola podobná jeho hlava a jeho vlasy, čo je opäť odkazom na Danielovo proroctvo, kde je opäť rovnakými výrazmi opísaný Boh (Dn 7,9). Významu 14.-16. verša sa budeme viac venovať pri opise listu jednotlivým zborom, kde sa bude Ježiš predstavovať práve týmito výrazmi.

To, čo Ján videl, na neho malo tak hlboký dopad ako i na proroka Daniela (Dn 10,4-9). Je preto pochopiteľné, že táto nebeská bytosť posilňuje Jána, dodáva mu odvahu. Ale opäť v jej konaní len vidíme osobu Ježiša, ktorý sa snažil posilniť vystrašených učeníkov (Mt 14,26-27). Tu už Ježiš zrejme nehovorí hlasom mnohých vôd, ale tým tichým šepotom ako v histórii o Eliášovi (1 Kr 19,7-13).

Prečo práve takýto opis Ježiša Krista? Boh chce ukázať aká veľká vzdialenosť, ale i blízkosť je medzi nami a Ním. Aj keď nie sme hodní mu zaviazať remienok na jeho obuvi, On prichádza a skláňa sa k nám ako k Jánovi. V 17. a 18. verši sám Kristus dosvedčuje, že je to On a svedčí Jánovi, že uňho „**sú kľúče pekla i smrti**“. Kristus bol nielenže vzkriesený, ale opäť vládne svojou mocou.

Peklo, ktoré je prekladom gréckeho slova „*hades*“ či hebrejského „*šeol*“ označuje ríšu mŕtvych, ktorá bola podľa gréckych predstáv miestom nachádzajúcim sa hlboko v zemi. V kresťanstve je taktiež označením miesta, alebo stavu večných múk. Avšak Biblia nepovažuje peklo za konkrétne miesto, ktoré by už existovalo (podrobnejší výklad pri 20. kapitole) ako niečo, kde sa dá existovať. Veď i samotná smrť je chápaná Bibliou ako spánok (Jn 11,11; Sk 7,60...) a nie prechod do neba či pekla. Pozrime sa na niekoľko biblických veršov opisujúcich čo sa deje s človekom po smrti.

- „*Lebo živí vedia, že zomrú; ale mŕtvi nevedia ničoho ... Aj ich láska aj ich nenávisť aj ich revnivnosť už dávno zahynula, a nemajú viac nijakého podielu na veky v ničom tom, čo sa deje pod slnkom.*” (Kaz 9,5-6)
- „*Všetko, čo najde tvoja ruka robiť v tvojej sile, rob; lebo není diela ani výmyslu ani vedomosti ani múdrosti v ríši mŕtvych, kam ideš.*” (Kaz 9,10)
- „*Nie mŕtvi budú chváliť Hospodina a niktorý z tých, ktorí zostupujú na miesto mlčania*” (Ž 115,17)

Ježiš má teda kľúče, ktorými prebudí človeka zo stavu spánku, nečinnosti, tmy a ticha k životu večnému, alebo odsúdeniu. Človek nedokáže zvíťaziť nad smrťou. Ľudia sa z nej celú históriu snažili nájsť nejaké východisko, ale jedine Kristus má kľúče, nik iný.

Nie len v prvej kapitole Zjavenia, ale v celom Novom zákone je často zvýrazňované Kristovo vzkriesenie, pretože ak Kristus zvíťazil nad smrťou, tak u Neho sú kľúče od hrobu a smrti, a teda nie je nič dôležitejšie ako nadviazať s Ním vzťah a byť s Ním po celý život.

Ján nie len v 11., ale i v 19. verši dostáva výzvu, aby zaznamenal čo videl. Sám Ježiš mu konkretizuje to čo vidí. Sú to veci v Jánovej dobe súčasné, ale i presahujúce jeho dobu. A preto:

- a.) krátka veta, ale kľúčová, pretože nám v tomto prvom videní dáva poznať výklad celej knihy. Kniha obsahuje priebeh ľudských dejín, netýka sa len minulosti, či budúcnosti a taktiež neobsahuje iba duchovné poučenie.
- b.) Jej napísanie bolo z Božieho pokynu a teda pod vedením Božím.

Tieto verše podčiarkujú výrok Petra (2 Pt 1,21), že proroctvo nie je vynesené vôľou človeka. I tým sa líši táto kniha od iných tzv. „prorockých kníh“ dnešnej doby, ktoré ľudia napísali zo svojho rozhodnutia.

Ježiš vraví Jánovi „**tajomstvo**“, teda to čo nerozumel a bolo to preň nepochopiteľné:

- **7 svietnikov:** Ježiš povedal učeníkom „*vy ste svetlo sveta*“ (Mt 5,14-16). Preto svietniky predstavujú kresťanské zbory, ktorým je poslanstvo určené a ktorých poslaním je svietiť a teda vydávať svedectvo o Bohu. Ježiš sa prechádza medzi týmito svietnikmi, t. j. medzi týmito kresťanskými zbormi tak ako to zaslúbil: „*Ja som s vami po všetky dni až do skonania sveta*“ (Mt 28,20)
- **7 hviezd:** predstavuje anjelov siedmich zborov. Nejedná sa tu o nebeské bytosti, ale o predstaviteľov týchto kresťanských spoločenstiev:

1. Anjelom je v Malachiášovom proroctve nazvaný i Ján Krstiteľ (Mal 3,1; Mt 11,7.10) pretože bol *anjelom*, t. j. *poslom Božím*.
2. Listy neboli venované nebeským bytostiam ale kresťanským zborom.

3. Nikde v Písme nečítame, že by Boh anjelom zvestoval posolstvo. Ved' práve anjeli boli poslami Božích správ (Zj 1,1; 19,10; Dn 9,20-23; Lk 1,26-33, atď.)

Je tu teda reč o niekom, kto:

- je symbolizovaný priam anjelskou čistotou
- je charakterizovaný ako zástupca zboru, keďže jemu je poslaný list, týkajúci sa celého zboru

Výber zborov nebol náhodný. Všetky zbory ležali na jednej poštovej ceste, ktorá bola postavená okolo roku 133 p. n. l. a na ktorú sa v Laodicei pripojila ďalšia poštová cesta. Putovala zo západu na východ presne tak, ako nasledujú za sebou zbory v Zjavení. Každé mesto vďaka vonkajším okolnostiam a vnútornému stavu bolo niečím jedinečné a charakteristické. A práve preto boli tieto mestá vhodné na to, aby odzrkadľovali duchovný stav cirkvi v dejinách. Ján teda venuje posolstvo nielen skutočným siedmim zborom, ale aj cirkvi v jednotlivých obdobiach dejín, ktorú charakterizovali tieto zbory.

Pozrime sa na niekoľko dôvodov, ktoré svedčia o tom, že zbory skutočne predstavujú cirkve v svetových dejinách:

- Celá kniha Zjavenia je v symboloch, preto by nebolo logické tvrdiť že 7 listov je výnimkou.
- Ležali v presnom poradí na poštovej ceste, čo určite nebola náhoda, ale autor tým chce niečo povedať – zrejme časovú postupnosť v histórii.
- Ak by úvodné videnie o 7. svietnikoch a 7. hviezdach predstavovalo len sedem historických zborových spoločenstiev v prvom storočí, tak Kristus by držal vo svojej ruke len 7 zborov a poslal správu len im. Znamenalo by to, že ostatné cirkvi sú Kristom opustené a Kristus im nemá čo povedať.
- Podľa Zj 1,19 sa posolstvo týka aj budúcich vecí, ktoré sa ešte len musia stať.
- Na konci listov čítame: „*kto má uši nech počuje, čo Duch hovorí zborom.*“ A teda zvesť nie je venovaná len jednému zboru, ale každému kto má uši a je schopný počuť.
- V posledných posolstvách zborom čítame zmienku o Ježišovom druhom príchode, ktorej intenzita narastá. Každý zbor sa teda nachádza bližšie k Jeho príchodu.

- ♥ 1., 2., 3. list nehovorí o druhom príchode
- ♥ 4. list- „*Avšak čo máte, držte dokiaľ neprídem*“ (Zj 2,25)
- ♥ 5. list- „*prídem na teba ako zlodej*“ (Zj 3,3)
- ♥ 6. list- „*Hľa prídem rýchle*“ (Zj 3,11)
- ♥ 7. list- „*Hľa stojím pri dverách*“ (Zj 3,20)